

ÇEÇENİSTAN'DA YENİ DÖNEM VE KADIROV YÖNETİMİ

Hayati AKTAŞ*
Keisuke WAKIZAKA**

ÖZET

1990 yılından beri yükselen Çeçen milliyetçi hareketi Cevher Dudayev'in önderliği altında birçok Çeçen halkından da destek kazanmış ve savaşta da Rus ordusunun saldırılarına karşı Çeçenler direniş göstermiştir. Bu direniş ve Rusya'nın zor durumu 1996 yılında Hasavyurt Anlaşması'nın imzalanmasına yol açmış ve Çeçenistan fiilen Rusya'dan bağımsızlığı elde etmiştir. Fakat ondan sonra Çeçenistan'da kaos ve çatışma hakim olmuş, bu süreçte Çeçenistan hükümetinin gücü zayıflamış ve kendi etkisini yükseltip güçlü Çeçenlerden destek alan Wahhabiler de halka karşı tehdit oluşturmaya başladı. Bu durumda Ahmet Kadırov gibi birçok insanlar Rusya'yla anlaşma yolunu aramaya başlamıştır. 2000'li yılların başında Rusya'nın desteğiyle kurulan Kadırov yönetimi insan haklarının ihlali ve Rusya'ya yakın tavrından dolayı sıkça eleştirilirken savaş ve kargaşadan yorulmuş Çeçenler ülkeye refah, barış ve düzen sağlayan "kötünün iyisi" olan Kadırov yönetimini tercih etmektedir. Ayrıca Rusya'nın belirsiz geleceği Çeçenistan'ın geleceği konusunda tedirginlik yaratmaktadır. Çeçenistan'da toplum yapısı toparlanmaya doğru giderken Rusya'da ise Putin'den sonra kaosu ortaya çıkma ihtimali söz konusudur. Kadırov Putin sonrası Rusya'sında daha önemli ve aktif göreve gelme ihtimali varken Kadırov'un şahsına yönelik eleştirilerin kaynağında bu yatmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çeçenistan, Kadırov Yönetimi, Rusya, Çeçen Savaşları.

KADIROV MANAGEMENT AND NEW ERA IN CHECHNYA

ABSTRACT

The Chechen nationalist movement which have risen since 1990 gained large-scale support from a great number of Chechen people under Dzhohar Dudayev's leadership and Chechens harshly resisted against the attacks of the Russian army. This resistance and Russia's difficult situation led to the signing of the Khasavyurt Peace Accord in 1996 and Chechnya-Ichkeria won a de facto independence from Russia. However, thereafter chaos and conflicts became dominant in Chechnya, the Chechen government weakened and Wahhabists, who increased their influence and obtained supports from some Chechen magnates, began to form threat against people. In this situation, many people who supported Chechen's war for independence such as Akhmad Kadyrov fronted to getting along with Russia. Although Kadyrov's regime, established with Russia's support in the beginning of 2000s, is often criticized due to its violation of human rights and pro-Russian behavior, the Chechen people in Chechnya, who are tired of living in chaos and war, prefer Kadyrov's regime, which brought welfare, order and peace to Chechnya and is the "lesser evil". Besides, Russia's uncertain future creates uneasiness on Chechnya's future. While Ramzan adyirov can play a more important role in Russia after Putin, this fact lies on the basis of criticisms against Kadyrov.

Keywords: Chechnya, Kadyrov's Regime, Russia, the Chechen Wars.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 16.04.2019; Yayına Kabul Tarihi: 01.06.2019

* Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ANTALYA; ORCID: 0000-0001-8474-8590, E-posta: hayatko@yahoo.com

** Dr., KAFKASSAM Uzmanı, ANKARA; ORCID: 0000-0002-0438-5687, E-posta: kfkaslikeisuke85@gmail.com

Giriş

1990'lı yılların başından beri devam eden Çeçenistan sorunu Kafkasya'daki en şiddetli çatışmalardan biri olarak dünya gündeminde yer almaya devam etmekte ve 2000'li yılların başında Rusya ile birlikte Çeçenistan'ı yönetmeye başlayan Kadırovyönetimi altında Çeçenistan'da belli bir seviyede sükûnet sağlandıysa da, yine de Vahhabilere karşı çatışmalar devam etmektedir. Ayrıca Kadırov yönetimi insan haklarının ihlalden ve Rusya'ya yakın tavrından dolayı uluslararası kamuoyu ve özellikle yurtdışındaki Çeçenler tarafından sıkça eleştirilmektedir (Nichols 2010: 17-21).

Diğer yandan, Kadırov yönetiminin Rusya tarafına geçmesinin arka planı ve Kadırov yönetimi altındaki Çeçenistan'ın güncel durumu hakkındaki araştırmalar oldukça azdır ve günümüzde Çeçenistan'ı objektif şekilde anlamak oldukça zor durumdadır. Bu çalışmada Kadırov yönetiminin Rusya tarafına geçmesinin arka planı ve Kadırov yönetimi altındaki Çeçenistan'ın güncel durumuna odaklanmaktadır.

Bu çalışma, Çeçenistan'daki saha çalışmalarının oldukça zor olduğundan dolayı genellikle ikinci el kaynaklarına dayanarak analiz yapmaktadır. Ayrıca 2017 yılının Ağustos ve Ekim aylarında Gürcistan'ın doğu kısmındaki Pankisi Vadisi'nde yapılan saha çalışmalarından da yararlanmıştır.

Birinci bölümde Cevher Dudayev döneminde Çeçenistan'daki gelişmeler hakkında kısa bilgi verilecektir. İkinci bölümde Aslan Maskhadov döneminden 2000'li yılların başına kadar Çeçenistan'da devam eden kargaşa ve onun sebepleri anlatılacaktır. Üçüncü bölümde Kadırov yönetimi iktidara geldikten sonra Çeçenistan'da yaşanan siyasal, toplumsal ve ekonomik dönüşüm anlatılacaktır. Sonuç bölümünde ise bu 3 bölüm özetlenerek Kadırov yönetiminin Rusya tarafına geçmesinin arkasında Vahhabilerin yarattığı kargaşa ve Çeçenistan-İçkerya hükümetinin gücünün zayıflanmasının olduğu, Kadırov yönetimi Rusya'ya yakın davranırken Çeçenistan'ı de facto bağımsız devlet haline getirdiği ve günümüzde halk kargaşa dönemine geri dönmektense Kadırov yönetimi altında yaşamayı tercih ettiği vurgulanacaktır.

Dudayev'in Rusya ile Savaşı

1980'li yılların sonunda başlayan SSCB içindeki milliyetçiliğin yükselişi elbette Çeçenistan'ı da önemli derecede etkileyecekti. 19 Şubat 1990 tarihinde Vaynah Demokratik Partisi resmen kurulmuş ve aynı yılın Kasım ayında Çeçen Ulusal Halk Kurultayı gerçekleştirilmiştir (Kutlu 2005: 455). Bu kurultayda Cevher Dudayev başkanlığını yapmış ve o zamanda Dudayev Çeçen siyasal hayatında başrolü oynamaya başlamıştır. 1991 yılının Haziran ayında düzenlenen kongrede Dudayev'in Çeçen Ulusal Halk Kongresi Başkanı olarak seçilmesine ve Çeçen-İnguş Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti'nin yasal olmadığına dair 2 önemli karar alınmış ve bu karar Çeçenistan'ın bağımsızlık hareketinin temelini oluşturmuştur (Kutlu 2005: 455).

1991 yılında Rusya'da gerçekleşen başarısız ihtilal teşebbüsünden sonra Çeçenistan bağımsızlık hareketi daha da güçlenmiş ve bu süreçte Rusya ile gerginlik ister istemez artmıştır. 1991 Kasımında Rusya'nın müdahalesine rağmen Dudayev, Çeçenistan-İçkerya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmiş ve ilk cumhurbaşkanı olmuştur. Dudayev devletin temel yapısını inşa etmek için çaba harcamış ve Türkiye başta olmak üzere birçok ülke ile de ilişki kurmaya çalışmıştır. Çeçenistan-İçkerya 1992 yılında Rusya'nın hazırladığı Federasyon Anlaşması'na da katılmamıştır (Kutlu 2005: 461-467).

Rusya ise Dudayev'in bu hareketine karşılık bir grup Çeçeni kendi yanına alarak Çeçenistan'ı tekrar ilhak etme çalışmalarına başlamıştır. Bu süreçte Rusya ve Çeçen-İçkerya arasındaki gerginlik gitgide tırmanmıştır (Kutlu 2005: 469). Bu gerginlik 1994

yılının Aralık ayında Birinci Çeçen Savaşı olarak bilinen olaylar patlak vermiştir. Rus ordusunun şiddetli saldırılarına karşı Çeçenler sağlam şekilde direniş göstermiştir. Bu savaş sırasında Ahmet Kadirov (o dönemde Dudayev yönetiminde müftüydü) Rusya'ya karşı yapılan savaşı cihat olarak ilan etmiştir (Bowker 2005: 223-238). 1996 yılında Cevher Dudayev'in şehit edilmesi Çeçen halkının Rusya'ya karşı vermiş olduğu mücadeleyi sonlandırmamıştır. Rus hükümetinin içinde bulunduğu kargaşa, ekonomik kriz ve insan hakları ihlalleri konusunda uluslararası kamuoyunun Rusya'ya karşı sert tepkileri Çeçen-İçkerya Devletini Birinci Çeçen Savaşında avantajlı hale getirmiştir.

Hasavyurt Anlaşması'ndan İkinci Çeçen Savaşı'na kadar

1996 yılında Rusya Hükümeti ve Çeçen-İçkerya hükümeti arasında Hasavyurt Anlaşması imzalanmış ve bu anlaşmadan dolayı Çeçenistan Rusya'dan fiili bağımsızlığını kazanmıştır. Dudayev'in şehadetinden sonra aynı yılda yapılan seçimde Aslan Mashadov cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Mashadov Moskova ile müzakere yoluyla tam bağımsızlığı kazanmayı amaçlamaktaydı ve bu tutum bağımsızlık yanlılarının çoğunun yanı sıra Rus yanlıları tarafından da desteklenmiştir (Brunot vd. 2005: 159).

Fakat Mashadov ülkeyi doğru düzgün yönetmekte başarılı olamamış ve Çeçenistan'da kaos ve düzensizlik hâkim olmuştur. Çeçenistan'da etnik kimliğinden başka kabile-aşiret (Çeçence: Teyp-Tuhum) kimliği oldukça etkili olduğundan dolayı kabileler-aşiretler arasında siyasi ve ekonomik çıkarlar üzerinde çatışmalar çıkmıştır (Kitagawa 1999: 19-21). Özellikle Birinci Çeçen Savaşı'ndan sonra önemli güce sahip olan Şamil Basayev gibi komutanlar Mashadov'a karşı olan kabileler-aşiretlerin desteğini alarak adeta başkaldırmıştır (Kitagawa 1999: 6). Böylece Basayev başta olmak üzere Çeçen savaşı komutanları Mashadov'a karşı açıkça meydan okuyabilir hale gelmiş ve Mashadov Çeçenistan'ın kontrolünü ve askerleri kendi itaati altına alamamıştır (Brunot vd. 2005: 164).

Bu toplumsal kargaşada Vahhabilik-Selefilik Çeçenistan'da etkili olmaya başladı. Arap ülkelerinden ve Afganistan'dan mücahitler Birinci Çeçen Savaşı'nda oldukça aktif rol oynamış ve bütün Çeçenistan'da radikal anlayışı yaymışlardır. Bu durum Çeçen toplumunun parçalanmasına yol açmıştır. Dudayev dönemindeki yönetim kadrosu "muhafazakâr bağımsız Çeçen devletinin kuruluşu"na yönelirken Vahhabiler ise bütün Kuzey Kafkasya'da şeriata bağlı "İslam Devleti'ni" kurmaya yöneldiğinden dolayı Çeçenistan'ın bağımsızlığına soğuk bakmıştır. Aynı zamanda da Çeçenistan toplumu bir taraftan Rus işgaline direnirken diğer taraftan da iç mücadele ile karşı karşıya kalmıştır (Brunot vd. 2005: 172). Vahhabiler Çeçenistan'daki direnişin ruhunu oluşturan tasavvufu tekfir etmiş ve Birinci Çeçen Savaşı'ndan sonra Selefiler ve Sufiler arasında çatışmalar yaşanmıştır (Brunot vd. 2005: 172). Aynı zamanda Vahhabiler Ortadoğu ülkelerinden gelen paralarla kendi destekçilerini artırmış ve Çeçen-İçkerya hükümeti içinde nüfuzunu geliştirmiştir (Brunot vd. 2005: 172).

Özellikle Vahhabilik Şamil Basayev ve diğer komutanlardan çok büyük destek almış ve 1998 yılında "Şura'yı kurarak Çeçenistan içinde çift başlı bir iktidarlı durumu ortaya çıkarmıştır (Brunot vd. 2005: 164-165). Başlangıçta Mashadov Çeçenistan'ın muhafazakâr liberal bir devlet olmasını istiyordu ama Vahhabilerin ve komutanlarının baskılarına direnemeyerek mecburen Çeçenistan'ın İslam devleti olduğunu ilan etmiştir (Brunot vd. 2005: 164-165). Mashadov'un itibarı ve uluslararası desteği önemli ölçüde azalmış ve Çeçenistan'da iç çatışma düzensizlik devri başlamıştır. Bağımsızlık yanlıları arasında Vahhabi olmayanlar Vahhabilerin baskısı ve şiddetine mağdur kalmış ve bu süreçte Ahmet Kadirov gibi muhafazakâr geleneğinin önemli isimlerin "kötünün iyisi" olan Rusya ile

anlaşmanın yollarını aramaya yönelmiş ve halk arasında bu ithal kökü belli olmayan Vahhabilere karşı tepki artmıştır (Tanrısever 2000: 67-68).

Çeçenistan devletleşme yolunda ilerlemesi toplumsal barışın sağlanması gerekirken 1999 yılında Basayev önderliğindeki Vahhabiler Dağıstan'a saldırmış ve oradaki bazı köylerde şeriatın uygulanacağını ilan etmiştir. Moskova, Volgograd ve Buynaksk gibi yerlerde terör saldırıları gerçekleştirilmiştir (Brunot vd. 2005: 165). Bu saldırı ve terör olaylarına Rus ordusu karşılık vererek İkinci Çeçen Savaşı başlamıştır. Rusya'nın saldırılarına topyekûn direnilmesine rağmen bu savaşta ABD'nin desteklediği Vahhabiler ön plana çıkmıştır. Uluslararası kamuoyu ise Çeçenistan'ın haklı bağımsızlık mücadelesine gerekli ilgiyi Vahhabiler'den dolayı kesmiş ve Çeçen direnişi uluslararası toplum tarafından yalnızlaştırılmıştır (Brunot vd. 2005: 173).

2006 yılında Mashadov şehit edildikten sonra Çeçen Yüksek Şeriat Mahkeme Başkanı Abdulhalim Sadullayev cumhurbaşkanı olmuştur. Rusya karşıtı mücadelenin ideolojisi "Çeçen bağımsızlık mücadelesinden "Vahhabiliğ"e dönüşmeye yönelmiştir. Bu süreçte Çeçenistan'daki ve yurtdışındaki Çeçenlerin desteğini de kaybetmiştir (Brunot vd. 2005: 173). Özellikle Türkiye'de yaşayanlar Çeçenistan'daki bu ayrışmayı kavramakta zorlanmışlar, Vahhabiliği İslami bir direniş zannederek Çeçenistan'a destek olmaya bir süre daha devam etmişlerdir. Oysa Türkiye'deki İslami milli gelenek ile Vahhabiliğin uyuşması söz konusu değildir. Bu gerçeği görmek için IŞİD terör örgütünün ortaya çıkması bile bazı insanları Çeçenistan meselesindeki ikileminin aşılmasını sağlayamamıştır.

Ahmet Kadirov'dan Günümüze

Çeçenistan'da Bağımsızlık yanlıları Vahhabilerin Çeçenistan'da daha büyük bir tehlike olduğunu görerek ikinci Çeçen Savaşı esnasında "kötünün iyisi" olan Rusya ile anlaşmaya mecbur kalmışlardır.

Rusya 2000 yılında Ahmet Kadirov'u Çeçenistan'ın cumhurbaşkanı olarak tanımıştır. 2000'li yılların sonuna kadar Vahhabiler ile Kadirov yönetimi arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Bu süreçte Şamil Basayev başta olmak üzere Çeçen komutanlarının çoğu öldürülmüştür. 2003'de düzenlenen referandumda Çeçenistan'dakilerin ezici çoğunluğu Rusya Federasyonu içinde kalmayı tercih etmiştir. Ahmet Kadirov'dan sonra iktidara gelen oğlu Ramazan Kadirov Rusya hükümetiyle ilişkileri iyi tutup Rusya'dan önemli miktarda maddi desteği elde ederken Çeçenistan'ı resmiyette Rusya kanunlarının uygulanmadığı fakat uygulamada ise milli ve dini geleneklerin devam ettiği "de facto" devlet haline getirmiştir. Çeçenistan'da nüfus hızla artmakta ve şehirlerde inşaat sektörü gelişmektedir (Shah-Kazemi 1995: 12-15).

Burada bağımsızlık yanlısı Çeçenlerin önemli kısmının neden Rusya ile anlaşmaya yöneldiğine bakmakta fayda var. Birinci Çeçen Savaşı'ndan sonra güçlenen Vahhabiler Çeçenistan'ı bağımsız yapmak yerine Kuzey Kafkasya'da bir İslam devleti kurmayı hedeflemiş ve bu süreçte Çeçenistan'ı büyük kargaşaya ve düzensizliğe maruz bırakmıştır. Onlar Çeçenistan dışında da olay çıkarttıkça uluslararası kamuoyu Çeçen milli hareketinden uzak durmaya başladı ve özellikle 11 Eylül 2001 olayından ve 2004'teki Beslan katliamından sonra bu harekete kamuoyunun desteği önemli derece azalmıştır.

Dokka Umarov 2007 yılında Kafkasya Emirliğinin kuruluşunu ilan edince Çeçen milli hareketi ve Rusya'ya karşı direniş uluslararası kamuoyunun desteğini kaybetmiş ve Ahmet Kadirov gibi Selefî olmayanlar ılımlı bir lider olarak Çeçen milli hareketini meşru hale getirmek için Rusya ile anlaşmak zorunda kalmıştır. Onlar Rusya ile anlaşmaktan sonra Rusya Çeçenistan'a ve Çeçenlere farklı şekilde yaklaşmaya başlamıştır. Rusya Vahhabilere karşı mücadeleye devam ederken Çeçenistan hükümetine önemli miktarda destek vermek

durumunda kalmıştır. Çeçenistan günümüzde “de facto” devlet görülmektedir. Yani Çeçenistan Rusya'ya bağlı olmasına rağmen Rusya Federasyonu'nun hukukları fiilen uygulanmamakta, kendi şeriat sistemi uygulanmakta ve fiilen Çeçenistan'ın bağımsızlığı garanti altındadır (Sato vd. 2010: 179-180).

Durum böyleyken Kadirov hükümeti Rusya'nın yeni tavrını değerlendirerek bunu fırsata çevirmiş ve Çeçenistan'a geri dönüşü başlamıştır. Gerçekten de Çeçenistan dışındaki Çeçen mültecilerinin çoğu Çeçenistan'a geri dönmüş ve kalanlar ise Avrupa ve Amerika'ya göç etmiştir. Bu durum imar faaliyetinin önünü açmıştır. Çeçenistan'da kamu düzeni sağlandıktan sonra Çeçenistan'da nüfus artmış ve devlet ve toplum inşası başlamıştır. Böylece 100 yıldır soykırımla karşı karşıya kalan Çeçenler tekrar nüfusu çoğaltma fırsatını elde etmiştir. Nüfus yapısı sağlamlaşmış ve Grozny başta olmak üzere şehirler tekrar canlanmaya başlamıştır. Rusya biranlamda eski Sovyet coğrafyasına Vahhabiliğin yayılma ihtimalinin önünü almış oldu (Allison 1998: 245-249).

Çeçenistan ise Vahhabi suçlamasını ve bulaşma riskini en aza indirdi. Böylece mevcut Çeçenistan hükümeti belli bir seviyede halktan destek almış ve Kuzey Kafkasya içinde günümüzde nispeten istikrarlı bölge olarak görülmektedir. İŞİD denilen terör örgütünün ilk denemeleri Çeçenistan'da uygulanmış olup bu örgüte karşı Kadirovgiller ciddi anlamda mücadele ederken aslında aynı zamanda İslam dünyasında da bir uyanışın başlangıcı olmuştur. İslamiyet'in İŞİD olmadığını ve Vahhabilik olmadığını Kadirovgiller canlarını ortaya koyarak göstermiş olmalarına rağmen, Çeçen direnişini kullanan Vahhabiler Kadirovgiller hakkında karalama kampanyaları yapmaktadır. Türkiye'deki Kadirov algısının olumsuz olması bu sebeptendir (Bod'ansky 2007: 27-31).

Çeçen halkının ve Kadirov yönetiminin Rusya'yı tercih etmesinin sebebi de Vahhabilerin Çeçenistan'da etkili olduğu savaş arası döneminin oldukça kötü olması ve halkın savaşımlardan yorulmasıdır. Gerçekten de Kadirov yönetimi altında çok sayıda insan haklarının ihlali tespit edilmekte ve bu durum uluslararası kamuoyu tarafından şiddetli şekilde kınanmaktadır (Hirose 2011). Gerçekten de, Çeçenlerin nüfus çoğunluğunu oluşturduğu Pankisi Vadisi Çeçenistan'a göre ifade özgürlük konusunda daha rahat olduğundan dolayı orada insan haklarıyla ilgili mevcut Çeçenistan hükümetine yönelik eleştirilerle karşılaşılabilir. Mesela, Pankisi Vadisi'nin yerel radyo kanalında çalışan İslam Çeçenistan'daki insan haklarının durumu ve Gürcistan'daki Çeçenlerin (Kistlerin) bakışını şöyle açıkladı (Wakizaka'nın İslam ile mülakatı, Duisi, Akhmeta, 24 Ekim 2017):

“Bazıları mevcut Çeçenistan hükümetini desteklerken, Pankisi'deki halkın çoğu onu desteklemiyor, çünkü onun tutumu demokratik değil, insan haklarını sıkça ihlal ediyor ve Rusya'nın beşinci kolu gibi davranıyor. Mevcut Çeçenistan hükümeti daha önce bizim yanımızda olduğunu açıkça söyledi, ama onun bize karşı davranışı pek dostane değildir. Dudayev ve Maskhadov'un tutumları bize daha dostaneydi. Onların döneminde Çeçenistan-İçkerya temsilcisi (Khizri Aldamov) bize gönderildi, ama günümüzde bize hiçbir şey yapmıyor.”

Eski aktivist olan Melsiise birçok insanların, özellikle Pankisi'deki Çeçenler mevcut Çeçenistan hükümetine olumsuz bakarken Çeçenistan'dakiler ise onu eleştirmekten korktuğunu ifade etti (Wakizaka'nın Melsi ile mülakatı, Duisi, Akhmeta, 25 Ekim 2017):

“Genellikle, Çeçenlerin çoğu, özellikle Pankisi'dekiler mevcut Çeçenistan hükümetini çok olumsuz değerlendiriyor. Ama Çeçenistan'da yaşayanlar ise kendilerini kaybetmemek için veya tutuklanmamak için onu eleştirmekten korkuyor ve çekiniyor. Mevcut Çeçenistan hükümetinin Pankisi ile ilişkileri de iyi değil, çünkü Pankisi'dekiler Dudayev, Maskhadov Çeçenistan-İçkerya hükümetini (ayrılıkçı yönetimi) destekledi. Bu yüzden mevcut Çeçenistan hükümetini burayla ilişkiler konusunda mesafeli davranıyor.”

Yukarıda gördüğümüz gibi, mevcut Çeçenistan hükümetinin altındaki insan haklarının ihlali ve onun Rusya'ya yakın tavrı özellikle yurtdışındaki Çeçenler tarafından devamlı şekilde eleştirilmektedir. Gerçekten de Çeçenistan içinde ifade ve basın özgürlüğü oldukça kısıtlanmış durumda ve bu durumdan dolayı Selefilere yanı sıra liberal-demokrat insanlar da mevcut Çeçenistan hükümetine olumsuz bakmaktadır.

Fakat bu eleştirilere rağmen kargaşa ve düzensizliğin hâkim olduğu döneme geri dönmektense Çeçen halkı kamu düzenini sağlayan Kadirov yönetimini tercih etmiştir. En azından mevcut Çeçenistan hükümetinin Çeçenistan'a düzen sağlamış olması kamuoyu tarafından olumlu değerlendirilmekte ve bu yorumla Kadirov yönetimini desteklemeyenlerin çok olduğu Pankisi'de bile karşılanır. Mesela, Pankisi'deki Sufi tarikatının kadın kolu lideri olan Makvala mevcut Çeçenistan hükümetinin demokratik olmayan yöntemiyle eleştirildiği halde Çeçenistan'a düze sağladığını dile getirdi (Wakizaka'nın Makvala ile mülakatı, Duisi, Akhmeta, 24 Ekim 2017):

"Birçok kişiler Çeçenistan'ın demokratik olmayan durumu eleştiriyor. Ama en azından mevcut Çeçenistan hükümeti kurulduktan sonra Çeçenistan'da savaş bitti, düzen sağlandı ve geleneklerimiz, kültürümüz ve inancımız korundu. Ayrıca mevcut Çeçenistan hükümeti Müslüman ülkeleriyle ilişkileri geliştiriyor."

Jokolo köyü sakini olan Bela da Çeçenistan'ın güncel durumunu benzer şekilde yorumluyor (Wakizaka'nın Bela ile mülakatı, Jokolo, Akhmeta, 31 Ağustos 2017):

"En azından, mevcut Çeçenistan hükümeti bizim anayurdumuza (Çeçenistan'a) barış ve düzeni getirdi. Bu gerçeği her gün görüyoruz. Çeçenistan hükümeti barışçıl yolla anayurdumuzun bağımsızlığını kazanmaya çalışıyor ve bu noktayı olumlu değerlendiririm. Savaş bugüne kadar devam etseydi anayurdumuz tamamen mahvolurdu ve kültürümüz, dinimiz ve adetlerimiz kalmayacaktı."

Jokolo köyündeki Sufi mescidinin imamı olan Suleiman ve Çeçen-Kist üniversite öğrencisi olan Giorgi Çeçenistan'da halkın yaşam standardının yükseldiğini dile getirdi (Wakizaka'nın Suleiman ile mülakatı, Jokolo, Akhmeta, 23 Ekim 2017; Wakizaka'nın Giorgi ile mülakatı, Tiflis, 28 Ekim 2017):

"Şimdilik, biz mevcut Çeçenistan hükümetini olumlu değerlendiririm. Çeçenistan hükümeti Çeçenistan'da savaşın bitmesine katkıda bulundu ve anayurdumuz Çeçenistan'a düzeni getirdi. Günümüzde Çeçenistan hükümeti Çeçenlerin dini ortamını ve hayat standardını iyileştirmek için çaba harcıyor ve soydaşlarımıza destek veriyor. Çeçenistan hükümeti Grozny'da en büyük ve en güzel cami de inşa etti."

Duisi köyünde öğretmenlik yapan Nata Çeçenistan'da Çeçenlerin hayat standardının iyileştiğine değindi (Wakizaka'nın Nata ile mülakatı, Duisi, Akhmeta, 29 Ağustos 2017):

"Bizim gerçekten gördüğüm şeyleri inanmak televizyon vasıtasıyla gördüğümüz şeylere inanmaktan çok daha zor. Çeçenistan'da yaşayanlara sorular sorduğumda günümüzde herkes Çeçenistan'daki kendi hayatından memnun. Şu çok şaşırtıcı şeydir. Demek ki demokrasi her zaman barışı getirmezken demokrasiz rahatsız yaşam da mümkünmüş."

Böylece onlar mevcut yönetim iktidara geldikten sonra Çeçenistan'a barış ve düzenin sağlandığını mevcut Çeçenistan hükümetinin altında Çeçenistan'daki Çeçenlerin dini ve kültürel ortamının ve yaşam standardının önemli derecede iyileştiğini vurgulamaktadır. Çeçen halklarına sağlanan bu katkılar Kadirov yönetimini desteklemeyen kişiler tarafından bile sıkça dile getirilmektedir. Ayrıca Çeçen halkı savaş ve kargaşadan yorulmuş ve bu açıdan da Rusya'dan fiili bağımsızlığı elde edip Rusya ile müzakere yoluyla bağımsızlığı kazanmaya çalışan Kadirov yönetimini "kötünün iyisi" olarak tercih etmektedir (Sakwa 2011: 472-475).

Ayrıca günümüzde Putin'in dışında güçlü isimlerin olmaması Rusya'nın geleceğini belirsiz hale getirmekte de bu durum da Çeçenistan'ın gelecekte hangi yol izleyeceğine dair tedirginlik yaratmaktadır. Çeçenistan sessiz bir şekilde nüfusunu artırırken aynı zamanda da Putin sonrası olası kargaşaya da meydan okumaktadır. Kadirov Putin sonrası Rusya'sında daha önemli ve aktif göreve gelmesi beklenirken Kadirov'un şahsına yöneltilen eleştirilerin kaynağında bu yatmaktadır (Sokirianskaia 2010: 4-7).

Sonuç

1990 yılından beri yükselen Çeçen milliyetçi hareketi Cevher Dudayev'in önderliği altında yürütülen Çeçenistan'ın bağımsız ulus-devlet olmasına yönelik çalışmalar Dudayev'in karizmasından da dolayı birçok Çeçen halkından da destek kazanmış ve Rusya ile var olan gerginlik de gitgide tırmanmıştır. Bu gerginlik 1994 yılında Birinci Çeçen Savaşı olarak bilinen olaylar patlak vermiş ve Rus ordusunun saldırılarına karşı Çeçenler direniş göstermiştir. O dönemde Ahmet Kadirov da Dudayev'in yanındaydı ve Rusya'ya karşı savaşı açıkça desteklemiştir. Ayrıca Rusya içindeki kargaşa, ekonomik kriz ve insan haklarının ihlali konusunda uluslararası kamuoyunun tepkileri Rusya'yı daha da zor duruma sokmuş ve bu durum 1996 yılında Hasavyurt Anlaşması'nın imzalanmasına yol açmıştır. Bu anlaşmadan dolayı Çeçenistan fiilen Rusya'dan bağımsızlığı elde etmiştir.

Fakat Çeçenistan fiilen Rusya'dan bağımsızlığı kazandıktan sonra Çeçenistan'da kabileler arasında ekonomik ve siyasi çıkarlar üzerinde çatışmalar başlamıştır. Ayrıca bu kargaşa esnasında Vahhabiler de kendi nüfuzunu önemli derecede artırmış ve Şamil Basayev ve Zelimhan Yandarbiyev gibi güçlü insanları kendi yanına almaya başarmıştır. Ayrıca Vahhabiler Çeçenistan'ın bağımsızlığına aslen soğuk bakmaktaydı ve Kuzey Kafkasya'da bir "İslam Devleti'ni" kurmaya çalışmaktaydı. Vahhabiler Çeçenlerin geleneksel inanç sistemini tekfir etmiş ve bu süreçte hükümetin gücünün zayıflamasından da yararlanarak halk için tehdit oluşturmaya başlamıştır. Dolayısıyla Ahmet Kadirov gibi geleneksel İslamiyet'i benimseyen bağımsızlık yanlıları Rusya ile anlaşma yolunu aramaya başlamıştır."

1999 yılından beri savaşın devam ettiği Çeçenistan'da 2000'li yılların başında Kadirov yönetimi iktidara geldikten sonra Çeçenistan'da belli seviyede düzen sağlanmış ve günümüzde Çeçenistan hukuken Rusya'ya bağlıyken gerçekte ise Rusya'dan fiilen bağımsız devlet gibi yürütülmekteydi. Çeçenistan'daki halk da 1990'lı yılların sonundaki savaş ve kargaşadan tamamen yorulmuş ve savaş ve kargaşa içinde yaşamaktansa demokrat olmasa da Çeçenistan'a düzen ve barışı getirip halkın refahını yükselten Kadirov yönetimini tercih etmektedir. Günümüzde Rusya'da sadece Putin'in güçlü kişi olarak görülmesi Rusya'nın geleceğini belirsiz hale getirmektedir ve bu durum Çeçenistan'ın geleceği konusunda tedirginlik yaratmaktadır. Çeçenistan'da toplum yapısı toparlanmaya doğru giderken Rusya'da ise Putin'den sonra kaosun ortaya çıkma ihtimali söz konusudur. Kadirov Putin sonrası Rusya'sında daha önemli ve aktif göreve gelme ihtimali varken Kadirov'un şahsına yönelik eleştirilerin kaynağında bu yatmaktadır.

KAYNAKÇA

- ALLISON, R. (1998). "The Chechenia Conflict: Military and Security Policy Implications". (ed. R. Allison - C. Bluth). *Security Dilemmas in Russia and Eurasia*. London: Royal Institute of International Affairs.
- BOD'ANSKY, Yossef (2007). *Chechen Jihad*. Harper Collins. New York: New York Press.
- BOWKER, Mike (2005). "Western Views of the Chechen Conflict". *Chechnya: From Past to Future*. (ed. Richard Sakwa). London: Anthem Press: 223-238.
- BRUNOT, Patrick - Viatcheslav AVIOUTSKII (2005). *Chechen (Çeçenistan)*. (çev. Ryo Hagitani). Tokyo: Hakusui-sha.
- KITAGAWA, Seiichi (1999). *Çeçen-Shiminno Shakaiteki Kizokuishiki (Çeçen Halkının Toplumsal Kimliğinin Yapısı)*. Sendai: Tohoku Üniversitesi.
- KUTLU, Tarık Cemal (2005). *Çeçen Direniş Tarihi*. İstanbul: Anka Yayınları.
- NICHOLS, Jim (2010). "Stability in Russia's Chechnya and Other Regions of North Caucasus: Recent Developments". *United States Congress. Congressional Research Service*. (13 December 2010).
- SAKWA, Richard (2011). "The Clash of Regionalisms and Caucasian Conflicts". *Europe-Asia Studies*.
- SATO, Masaru - Masahiro MIYAZAKI (2010). *Moudoku Kokkani Kakomareta Nihon (Çok Zehirli Devletler Tarafından Çevrelenen Japonya)*. Tokyo: Kairyu-sha.
- SHAH-KAZEMI, R. (1995). "Crisis in Chechenia: Russian Imperialism, Chechen Nationalism, Militant Sufism". *Islamic World Report*. 1/1.
- SOKIRIANSKAIA, Ekaterina (2010). "State-Building and Political Integration in Ingushetia and Chechnya (1991-2009)". *Russian Analytical Digest*. 86.
- TANRISEVER, Oktay F. (2000). "The Battle for Chechnia: Russia Confronts Chechen Secessionism (1989-1999)". *METU Studies in Development*. 27: 3-4.

İnternet Kaynakları

- HIROSE, Yoko (2011). "Chechen-Hunsou: Nichijouto Hi-Nichijouno Kyouzou (Çeçen Savaşı: Olağan ve Olağanüstlüğü Aynı Yerde)". (Erişim Tarihi: 22. 01. 2013).
<http://www.pan-dora.co.jp/chechen/intro.html>
- OKTAY, Hasan (2015). "Çeçenistan, Rusya, Türkiye". (Erişim Tarihi: 17. 02. 2017).
<https://kafkassam.com/cecenistan-rusya-turkiye.html>